



ONDRUSKA

**Ruuskanen-Ruuska sukuseuran
sukuviesti 45
marraskuu 2022**





Sukuseuramme tunnus on rauhoitettu riihipetäjä, joka kasvaa Siilinjärven Kuuslahdessa Rannan Asikkalan pellolla.



Lehtemme on saanut nimensä sukunimemme lähtökohtana olevasta nimestä Andreas, jonka toinen muoto on Ondrei, Ondruska. Tästä muotoutuivat vähitellen Ruska, Druska ja Ruskain sekä vuosisatojen aikana Ruuskanen ja Ruuska.

Ondruska 45 , marraskuu 2022

Lyhyesti	2
Puheenjohtajan kynästä	3
Sukumatka Kalajoelle ja Nivalaan, <i>Pirjo-Leena Forrström</i>	4
Kuvakooste sukumatkasta, <i>Iris Humala ja Markku Ruuskanen</i>	6
Apurahatiedote	7
Tutuiksi sukulaisten kanssa	
<i>Veikko Ruuska Vatjusjärveltä, Mervi Koho ja Marita Nygren</i>	8
Suvun historiaa	
<i>Salaperäinen asekauppias Shlomo, Markku Ruuskanen</i>	10
<i>Rautalankamusiikin uranuurtaja Osmo Ruuskanen, Markku Ruuskanen</i>	14
Kulttuurikokemuksia	
<i>Nykyklovneriaa Kansallisteatterin katsomossa, Iris Humala</i>	17
Matkakertomuksia	
<i>Namaste Nepal osa II, Annapurna Circuit, Marita Nygren</i>	19

Lehtitoimikunta: Iris Humala [iris.humala\(at\)kolumbus.fi](mailto:iris.humala@kolumbus.fi) , Markku Ruuskanen [markkuj.ruuskanen\(at\)kolumbus.fi](mailto:markkuj.ruuskanen@kolumbus.fi), VeliPekka Ruuskanen [vpruuskanen\(at\)outlook.com](mailto:vpruuskanen@outlook.com) ja Marita Nygrén [marita.nygren\(at\)gmail.com](mailto:marita.nygren@gmail.com)

Ondruskaan osoitetut jutut osoitteeseen: [iris.humala\(at\)kolumbus.fi](mailto:iris.humala@kolumbus.fi) tai Iris Humala, Valmukatu 18 A 1, 04420 Järvenpää

Mikäli et halua, että juttu julkaistaan kotisivujen nettiversiossa, ilmoita asiasta Marita Nygrénille [marita.nygren\(at\)gmail.com](mailto:marita.nygren@gmail.com) artikkelin poistamiseksi.

Jäsenasiat ja osoitteenmuutokset: [vpruuskanen\(at\)outlook.com](mailto:vpruuskanen@outlook.com)

Lyhyesti

Kansikuva: Ryhmäkuva kesän sukumatkalta

Sukuseuran kesäretkeen voimme palata vielä Pirjo-Leena Forsströmin tarinan sekä Iris Humalan ja Markku Ruuskasen valokuvien myötä. Kiitos heille!

Hyvä sukuseuran jäsen, jos sinulla on valokuvia tai tekstejä jaettavaksi sukulehdessämme, lähetä ne joko sähköpostitse tai tavallisen postin mukana. Valo-

kuvat kyllä palautetaan, kunhan laitot mukaan palautusosoitteen ja puhtaaksikirjoitusapua löytyy lehtitoimikunnan jäseniltä. Ondruskassa julkaistava materiaali lähetetään jatkossa **Iris Humalalle, jonka sähköpostiosoite on iris.humala@kolumbus.fi ja kotiosoite Valmukatu 18 A 1, 04420 Järvenpää.**

Tehkäämme Ondruskasta lehti, jossa kuuluu vahvasti jäsenistön ääni!



Pääkirjoitus

ONDRUSKA Marraskuu 2022

Heikentyneestä maailmantilanteesta huolimatta syksy on Suomessa ollut kaunis, ja olemme saaneet ihailla monin paikoin kauniista ruskaajasta sekä läpiympäristössä että kauempanakin liikkeessamme. Sukuseuran hallitus kokoontui lokakuussa ja totesi tyytyväisyydellä seuramme viime kesänä järjestämän matkan Ruuskan suvun Nivalan haaran asuinsijoille onnistuneen hyvin. Haluan lausua **erityiskiitokset aivan mainiolle Ruuskan kylän matkaoppaallamme Laila Marjomaalle** hyvin onnistuneista järjestelyistä matkan aikana ja Maliskylän seurojen talolla. Talolle oli yli kolmenkymmenen matkalaisen lisäksi kokoontunut saman verran lähiseuduilla ja kauempanakin asuvaa Ruuskan sukua kahvitilaisuuteemme. Matkan huipennus oli iltapäivän lopuksi tutustuminen Crazy Land-elämyspuistoon, jossa oli paljon nähtävää kaikenikäisille. Nivalan matkaa seuranneena päivänä halukkailla oli mahdollisuus tutustua paikallisen oppaan johdolla Kalajoen vanhaan keskustaan Plassiin ja sen historiaan. Yllätysnumerona saimme vielä tutustua vanhan hirsitalon remontointiin vaimoni irlantilais-syntyisen työkaverin opastuksella.

Hallituksessa päätettiin onnistuneen matkan innostamana järjestää **ensi kesän sukukokous edestakaisena laivaristeilynä Helsingistä Tallinnaan 29.-30.7.2023**. Kokouskutsu ja ilmoittautumisohjeet julkaistaan ensi kevään

Ondruska-lehdessämme.

Päätimme myös opiskelijoille ja tutkijoille suunnattujen **stipendien hakuajasta**, joka on joulukuun alusta ensi helmikuun loppuun. Hakuohjeet julkaistaan tässä lehdessä.

Kesän aikana sain mielenkiintoisen yhteydenoton eräältä Harjupatanan sukuun kuuluvalla henkilöltä. Hän kertoi esi-isiinsä kuuluvan Erkki Tuominiemen, joka kuuluu Karstulan ja Halsuan Ruuskiin. Kun selvitin asiaa Erkki Tuominiemestä tarkemmin ilmeni, että Harjupatanan suku Vetelissä on todellakin Erkin jälkeläisiä, sillä sukunimi oli vaihtunut länsi-suomalaiseen tapaan asuinpaikan mukaan. Sekin selvisi, että entisen pääministeri Esko Ahon isoisä Juho Harjupatana kuuluu tähän sukuhaaraan, jonka alkujuuret ovat Karstulan Ruuskissa.

Lehtemme sai myös uuden toimittajan ensi vuoden alusta lukien, kun vahvistimme toimituskuntaa aiemmassa työelämässä toimittajanakin työskennelleellä **Iris Humalalla**. Kävimme myös vapaamuotoista keskustelua lehden sisällön uudistamisesta, josta ensimäkeä on jo nähtävissä tässä numerossa.

Saimme tähän lehteen viime kesän matkalta jälleen mainion matkakertomuksen Pirjo-Leena Forsströmiltä ja ulkomaisen matkakertomuksen sekä sukulaishaastattelun Maritalta.

Kiitokset kirjoittajille ja myös Kuhmon suunnalle juttuvinkistä, minkä perusteella tein jutun salaperäisestä asekauppiasta.

Mielellään otamme lehtemme juttuja myös uusilta kirjoittajilta erilaisista aiheista sekä nykyaikajasta että menneiltäkin ajoilta. Esimerkiksi sukukertomukset ja tarinat harrastuksista tai matkoista kiinnostavat monia lukijoita.

Markku Ruuskanen

**Sukumatka Kalajoelle ja Nivalaan 15.7.
– 16.7. 2022**

Vihdoin koitti aika päästä matkalle näiden parin kurjan Korona-vuoden jälkeen. Päivän automatka Lohjalta Kalajoelle oli kuin uudesti virkoamisen aikaa.

Ympärillä vilisevä vehreys antoi intoa odotukseen seuraavan päivän tapaamisiin. Edemmäs pohjoiseen ajaessa koin tien varren suorarunkoiset mäntymetsätkin ennen näkemättöminä, mutta voimaannuttavina.

Muutaman ansaitun tauon jälkeen saavuin illan suussa Kalajoelle. Häpeän tunnustaa, että viime vuosina kotimaan matkailu on ollut taka-alalla. Mutta olipa hämmästykseni suuri parkkeerata hotelli Saniin. Viimeksi olin käynyt Kalajoen rannoilla 40 vuotta sitten, jolloin siellä ei ollut oikeastaan mitään. Tulipa paikattua sivistyksessä aukko: meren rannalle oli noussut ihan kaupunki, siltä tuntui.

Pohdin vieläkin kehityksen vaakakuppiä, mihin punnukset asetan tässä arvioinnissa.

Seuraavana aamuna perjantaina sukuseuran osallistujat lähtivät Ruuska – suvun maille Nivalaan. Matkalla seuramme puheenjohtaja Markku Ruuskanen kertoi kuulijoille ensimmäisestä pysähdyksestä Hilppa – patsaalle. Markku kertoi muistomerkin syystä: Konikapinasta 1930 – luvulla. Kapinan selvittely johti ihan Korkeimpaan oikeuteen asti ja tuomitut vapautettiin vasta 1933 – vuoden lopussa. Mielenkiintoinen juttu.

Konikapinasta en ollut ennen kuullut, en myöskään Markun kertomasta tukkityöläisten Läskikapinasta vuonna 1922 helmikuussa Sallassa. Lapualaiskapina vuonna 1932 oli taas tutumpi asia historiasta. Aina oppii uutta; meillä Suomessa on siis ollut eritasoisia kapinoita: hevosen hengestä, läskistä ja ihan hallituksen kaatamisesta.

Seuraava pysähdys oli Kyösti ja Kalervo Kallion

museo. Talo ei ollut Kallion asuintalo Heikkilä, vaan erikseen museoksi rakennettu. Lasivitrinissä oli Kallion tilan Heikkilän pienoisorakennelma kuvaten tilaa vuodelta 1939. Aulassa oli esitetty Kallion aikaisia maatyökaluja ja osaa keittiön huonekalustuksesta. Erillinen huone oli Presidentti Kallion työhuone, jossa pöytien ja tuolien puukoristeveistokset herätti kyllä kunnioitusta taitavan puusepän taidoista. Samoin kävijän arvostuksen ansaitsivat historialliset lakikokoelmat. Alakerran toisessa huoneessa olivat nähtävänä presidentin kunniamerkit.



Kallion tilan Heikkilän pienoismallirakennelma

Kerrotaan presidentti Kallion olleen rakastava perheenisä ja puoliso. Vaativassa asemassaankin hän tunsu vastuuta kotitalonsa töistä. Kerrotaan, että hänelle vietiin työvaatteet Nivalan asemalle, kun Kallio tuli junalla kotiin ja hän puki työvaatteet ylleen jo asemalla kotimatkaa varten. Museossa oli mahtava kokoelma suurmiesten patsaita, rintakuvia, ainoastaan presidentti Kekkonen näköispatsaassa oli kädet nyrkissä kuvaten kait Kekkonen valtaa ja voimaa. Yläkerrasta jäi mieleen Vironperän emäntä Kyllikki Virolaisen pronssinen kasvopatsas. Jälkisäädössään Kyllikki Virolainen oli määrännyt tämän pronssisen kasvokuvan sijoittamisesta Kallion museoon; ”Sukulaiset saavat tyytyä kipsifiguuriin.”

Aamupäivä hupeni hetkessä ja oli lounaan aika Nivalan Puustellissa. Kiitos järjestäjälle, oltiin aikataulussa ja kerrankin oli aikaa rauhalliseen lounastaukoon.

Kylläisenä oli mukava siirtyä Ruuskankylään. Oppaaksi oli saatu Nivalan Ruuskan suvun jäsen

Laila Marjomaa; Ruuska jo neljännessä polvessa.

Heti kyllä puheesta tunsin, että Laila ei ollut ”ensi kertaa pappia kyydissä”, niin sutjakkaasti puhe luisti Nivalan murteella. Ihan alkajaisiksi Laila aloitti matkanteon. ”Nivalassa on kaikki, mihin sitä Haapajärveä tarvittaisiin”, mikä lienee kuvannut alueen omavaraisuutta. Nivalassa on Suomen suurin teollisuuskylä. Maisema aukee silmän kantamattomiin ja ”kyllä siinä aikaa menisi näkymän päähän läppästä.” Katsoja näkee auton ikkunasta peltojen kapeat sarat, syvät ojat ja vieruspusikot silmän kantamattomiin.

Laila kertoi, että Nivalassa on kirkon lisäksi viisi kappelia ja viisi hautausmaata. Herätysliikkeitä on useita, suurimmat ovat Vanhoillislestadiolaisuus ja Herännäisyys eli körttiläisyys, lisäksi Nivalassa on helluntalaisia, vapaa-seurakuntalaisia ja meitä ”siivosyntyisiä”, eli kaikille katsantokannoille tilaa löytyy.

Ajamme Ruuskankylän raittia ja Laila esitti tien molemmin puolin olevia maita ja taloja, missä kukin Ruuskan suvun asuja on elänyt. Kuulostaa kuin koko kylän alue olisi ollut aikanaan Ruuskan sakin valtakuntaa.

Ruuskankylästä ”Amerikka” oli sotien jälkeen Valkeakoski, jossa oli isoja kartanoita palveluspaikoiksi sekä tehtaita päästä leivänsyrjään. Monta suvun jäsentä jäi asumaan sinne, mutta moni palasi uutta oppia saaneena niin maanviljelykseen kuin huushollinpitoonkin.

Koska oli heinänteko-aikaa, Laila kertoi, mikä oli ennen janojuomaa, kun heinää tehtiin vielä seipäälle laittamalla. Heinänteko oli hikistä puuhaa ja juotavaa kului paljon. Joku kyydissä olijoista muistikin mitä oli Sintu, josta opas kertoi. Se oli vedellä jatkettua piimää tai kurria; vei janon ja oli hieman ravitsevampaa niittyjuomaa kuin pelkkä vesi.

Lailan asiantuntemusta ja kielen murretta ja rikkautta oli nautinto kuunnella; kielen ilmaisut, aito paikallinen murre sai asiat elämään kuulijoiden korvissa.

Matkan edetessä Laila kertoi auton oikealla puolella olevan ”Pökkälön metsän”. Alkujuurta nimitykselle hän ei tiedä, mutta kaikki kyläläiset tietävät maamerkinä ja suuntana olevan ”pökkälön”. Siitä on hyvä sitten suunta ottaa, mihin menossa oletkin.

Kaikki loppuu aikanaan; Ruuskankylän kierto ja Lailan osuus matkassa päättyi Maliskylän nuorisoseurantalolle, vaikka kyllä Lailan opastusta, paikallistietoa ja kerrontaa olisi mielenkiinnolla kuullut toisenkin tovin. (Kirjoittaja kiittää Lailalle tekstin luvusta ja korjauksista)

Maliskylän nuorisoseurantalolle pysähdyttiin iltapäivällä. Kahvipaussin aikana, tilavassa salissa oli aikaa rupertella ja tutustua sukulaisiin. Kahvihetkeen liittyi mukaan Nivalan alueen Ruuska-sukulaisiakin.

Erikseen täytyy mainita herkullinen kakku ja suun mukainen maistuva kahvi, niistä kiitos emännille.

Päivän päätteeksi oli vielä yksi vierailu jäljellä: Crazyland. Maliskylässä, peltoaukeiden keskellä oli uskomaton ja hulvaton innovaatiokohde, mitä ihmeellisimpiä vekottimia ja härveleitä. Tavallisemmasta päästä oli lapsille pomppulinna. Mikä vielä ihmeellisempää: ei pääsymaksua, ei laitemaksuja, kait vain pienoisingolf-radalle vastuumaksu mailloista. Tätä Crazylandia ei voi selittää; se täytyy itse nähdä ja kokea.

Crazylandin vaikutusta lienee, että ihan kunniajäsenen vahvistuksella, siinä ulkoilmapöydän ääressä, päätettiin pitää seuraava sukukokous Tallinan laivalla. Saa nähdä, mitä mieltä hallitus asiasta on?

Päivä oli vierähtänyt nopeasti, oli paluun aika. Kamusen Liikenne Oy ja kuljettaja Raine Pystö oli ajanut seuruettamme turvallisesti. Kuljettajalla oli paikallistuntemusta, josta saimme kuulla matkan aikana. Paluumatkalla kuljettajamme vielä ystävällisesti ajoi Kalajoen vanhan kaupungin alueelle ja näytti meille Platsi-torin, jossa sukuseuran osallistujat kokoontuisivat

seuraavana päivänä. Platsi-tori oli historiallinen paikka, jossa oli vuosia järjestetty syysmarkkinat lokakuun toisena viikonloppuna.

Tämän perjantain matka päättyi takaisin hotelli Sanin pihaan suunniteltuun aikaan klo 17. Matkan onnistumisesta kiitän sukuseuran hallitusta ja matkan toteutuksesta puheenjohtaja Markku Ruuskasta. Päivän ohjelma ja toteutus olivat varmasti osallistujille mieluisat.



Matkalaiset Eiffelin tornin juurella

Seuraavaa tapaamista odottaen

***Pirjo-Leena Forsström, Opetusneuvos, Lohja
Nilsin Mikko Heikinpoika Ruuskasen sukuhaara***



Museoluento

Kuvakooste sukumatkasta



Hilpan patsaalla



Ruuskankylän maisemia



Ruokailu Puustellissa



Vasemmallalla Ruuskanperän oppaamme Laila Marjomaa, oikealla Pirjo-Leena Forrström

Apurahatiedote

Ruuskanen-Ruuska sukuseura ry julistaa haettaviksi apurahoja

- ammattiin valmistavien oppilaitosten opiskelijoiden tukemiseen ja

- sukuun liittyvien tutkimusten tekemiseen tai sukututkimukseen liittyvään koulutukseen osallistumiseen

Apurahoja **voivat hakea Ruuskanen- ja Ruuska sukuihin** kuuluvat henkilöt

- henkilöt, vanhemmat tai esivanhemmat on merkitty sukuseuran henkilörekisteriin

Apurahoja voivat hakea **aikaisintaan toisen vuoden opiskelijat**, joilla on suoritettuna vähintään 40 opintopistettä tai niitä vastaava opintomäärä. Jos on kyse yhden vuoden tai alle sen kestävästä opiskelusta, opintojen tulee olla kokonaan suoritettuna.

Apurahat on käytettävä **opintojen tai tutkimuksen rahoitukseen**.

Hakuaika on 1.12.2022-28.2.2023

Apurahojen jakamisesta päätetään talven aikana hallituksen kokouksessa ja ne jaetaan kokouksen jälkeen.

Apurahahakeminen tehdään täyttämällä **apurahaa koskeva lomake** ja liittämällä siihen tarvittavat liitteet.

Lomaketta on saatavissa nettiosoitteesta:
<http://www.ondruska.fi/>

email: markkuj.ruuskanen(at)kolumbus.fi

tai postitse osoitteesta Ruuskanen-Ruuska Sukuseura ry, Valmukatu 18 A 1, 04420 Järvenpää.

Lomakkeen ja liitteiden palautusosoite:

Ruuskanen-Ruuska Sukuseura ry, Valmukatu 18 A 1, 04420 Järvenpää.

Tutuiksi sukulaisten kanssa

Veikko Ruuska Vatjusjärveltä

Innostus haastattelun tekemiseen syntyi, kun Veikko soitti loppukeväällä ja kertoi mielenkiintoista tarinaa sukunsa matkasta Mustanmeren maisemista Karjalan kannaksen ja Ruotsin kautta Keski-Pohjanmaalle, jonne sukuseuramme kesämatka suuntautui tänä vuonna. Haastattelu tehtiin Veikon luona Vatjusjärvellä lauantaina 16.7.2022.



Olen Veikko Ilmari Ruuska Vatjusjärveltä ja olen tänään 96 vuotta 2 kuukautta ja 3 päivää vanha.

Ikäni olen tällä samalla paikalla asunut.

Silloin kun olin lapsi, meillä oli pieni hirsimökki, tuvassa oli uuni ja hella ja kamarissa takka. Siinä sitten asuttiin isä Juho, äiti Fanni ja tusinan verran lapsia, minä se olin kolmanneksi nuorin.

Kolmen vanhana kesällä minut meinasi pässi tappa kun juoksin pihalla sellainen kolttu päällä, jossa oli vähän hihoja ja takkaa auki. Lapsuuteni ja koko ikäni suuria herkkuja ovat olleet kumina, kuusen ja männyn kerkät,

katajanmarjat, alkukesän pienet koivunlehdet ja tietenkin kaikki luonnonmarjat kuten mustikka, mansikka, hilla, variksenmarja, karpalo, tyrni ja puolukka.

Kerran kun makiaa teki oikein mieli, haettiin pieni savikipollinen marjoja mehtästä, aitasta otettiin ruisjauhoja joukkoon ja sokeria. Risulla vispattiin sekaiseksi. Vaan ei voinu syödä kun oltiin sokerin sijasta otettu vahingossa suolaa. Kyllä hymy hyyty – lyhyet on varkaalla ilot.

Vieläkin tunnen sen, kun kolmen vanhana kiipesin talon ympärillä olleelle kiviaidalle istumaan, niin näin kaksi hevosta, joilla oli valtavan isot parkkikuormat ja kolmannen, jonka kuormaa parhaillaan tekivät ja yhtäkkiä tunsin kun joku kaappasi kiinni ja vei pois.

Matti-veljen kanssa tehtiin kaikenlaisia mökin töitä, maanviljelystöitä kuten viljan kylvö, korjuu, kuivatus ja puinti ja kaikki tehtiin käsipelillä silloin. Ja sitten kun tuli vehnämylly saatiin ohra ja kaurakin litistettyä. Toisella kymmenellä aloin tehdä noita raskaampia ”miesten hommia”, mutta pikkupoikana olin Matin ja Vilman kanssa äidin hommien pikku apulainen. Leipätaikinan teon olen oppinut jo pienenä. Ilalla sekoitettiin juurisaavissa haaleaa vettä ja pikkasen jauhoja oleilemaan yöksi. Seraavana päivänä alettiin sitten taikinaa kääntämään ja vääntämään. Aamupäivä sitä vaivattiin ja puolen päivän aikaan, kun oli riittävän hapanta leivät leivottiin ja iltapäivällä paistettiin.

Keväällä kun kylvöt oli tehty lähdettiin pajun parkkia nyhtämään.

Pajujen kuori sisältää paljon parkki-aineita ja lääkaineita. Se on ollut tavallisin nahan parkkaushapon lähde Suomessa. Raidan kuorta on käytetty hienoimpien nahkojen parkkauksessa. Kuoresta saatavaa parkkia käytetään myös lankojen värjäykseen. (Marja-Liisa Kotka: Pajunköydestä pajupilliin: Selvitys pajunkäytöstä ja viljelystä Suomessa)

Keväällä -37 yhentoista vanhana olin

Kangasahon Matin kanssa taas parkkia kiskomassa. Matti katkaisi raitapajun ja kuori sen, polki pajurenkaita ja sammalta maahan. Kun oli aikansa polkenut, työnsi keskelle puhtaan kepin pystyyn, survoi sen nevaan ja polki sammalta tiukasti kepin ympärille. Aikansa survottuaan ja poljettuaan nyppäsi keppiä vähän ylöspäin ja taas polki tiukasti kepin ympäriltä reikää pienemmäksi. Saman hän toisti muttaman kerran ja lopulta nyppäsi kepin pois ja sieltä tuli sininen lieska. Siihen sitten pajukepin varaan pantiin kahvit tulemaan, ennenkuin aloitettiin kunnolla parkin keräys.

Neljäntoista vanhana tienasin rippikoulupuvun tekemällä uittopuomia tukkikasasta.

Uittopuomia varten tarvitaan pitkiä solakoita tukkia, joiden molemmat päät on puoristetty ja veistetty vastakkaisilta sivuilta laakeaksi molemmista päistä saman suuntaisesti ja laakeaan osaan on kairattu reikä uittolenkkiä varten, työstön jälkeen puun on annettu kuivua riittävän kauan, jotta se saadaan kelluvaksi. Uittopuomi on tällaisten runkojen kytketty kokonaisuus Vanhoina aikoina uittopuomit yhdistettiin vitsaksilla (suomisanakirja.fi)

Aamulla ylös, ulos ja tarpeille ja sitten mitä talo tarjoaa. Ja yleensä se oli kaurapuuria. Oman pellon kaura laitettiin illalla likkoon ja sitten aamulla keitettiin sakeaa puuria, sitä sitten syötiin voisilmän kanssa. Omasta pellostaa saatiin myös vehnää, ruista ja ohraa.

Pokasahalla ja kirveellä tehtiin koivuhalkoja. Kun oli tehnyt 5 kuutiota metrin mittaisia koivuhalkoja, joista paksuimmat vielä halkaistiin, tienasi äidille herkkupaketin, jossa oli suklaajauhetta, sokeria ja sulatejuustua sekä kilon verran raakakahvia, joka kotona sitten paahdettiin ja jauhettiin.

Sattui niitä haavereitakin. Muistan kerran kun pidin polvea leikkuulautana, sain haavan polveeni. Ite sen sitten ompelin ja kuusenpihkaa käytiin hakemassa desifiointiaineeksi.

Saka-ukki se kertoeli, että ennen se oli hällä on oma hevonen, keisit ja kirkkoreki ja niillä voipi viedä tyttöjä tansseihin lauantai-iltais. Istuttiin usein Sakan kanssa tuvassa ja hän kertoili mielellään tarinoita Mooses-Pekasta ja suvun alkuvaiheista Mustanmeren yläpuolella. Muut vähän pilkkasivat, mutta minun kanssa jutteli ja minä mielelläni Sakan kanssa haastelin ja laitoin Himankan Annan kanssa Sakan sitten arkuunkin, kun se aika koitti.

Sukuseuran lehdessä oli juttua siitä, kuinka Saka kuljetti kauppias Mooses-Pekan ruumiin Venäjän Uhtualle hevosella. Hevosen kävelyvauhti Uhtuan reissulla oli ollut 7-8km tunnissa ja sillä vauhilla tehtiin matkaa muutama kuukausi. Sakan kertoman mukaan oli uuden vuoden valvojaiset tulossa ja Mooses-Pekka oli sanonut pojalleen, että nyt nähdään että ootko isäs poika vai vieraan. Niin siitä sitte ryhtyivät painimaan ja siinä painin tiimellyksessä oli Mooses-Pekka tapaturmaisesti kuollut.

Kyllä on meidän suvussa ollut kommeita valjakoita! Mustanmeren yläpuolelta on Sakan kertoman mukaan esivanhempamme lähteny. Tulivat sieltä sellaisilla hevosvaljakoilla, että oli suitset jokaisessa sormivälissä - kaksi rinnakkain ja neljä peräkkäin. Tarkkaa tietoa ei Sakallakaan ollut, että miksi sieltä oli jouduttu lähtemään: Oliko karkotettu, oliko tullut riitaa vai olivatko karanneet koko ryhmä? Tiedä häntä, mutta kannakselle päätyivät ja sieltä Ruotsin kautta Haapaveelle Torkkolan paikkaan. Sieltä sitten levinneet Nivalaan ja Jyväskylään.

Sota-aikana tein mökin töitä. Sitten tuli helmikuussa -44 kutsu armeijaan, linja-autolla matkustin Oulaisiin ja siellä paloautot pörräsivät ja Oulussa paloautot pörräsivät kun pommi oli osunut Valkialinnan eteen. Illalla tuli hällyytys kun oltiin hernesopalla, toiset kaasivat sopan pois, mutta minusta se oli niin makiaa, etten tohtinut jättää. Sitten pakottivat lähtemään Nurmeksen oppilasryhmään, vaikka yritin kovasti kertua etten osaa edes kirjoittaa. En osannut kirjoittaa, mutta osasin kiivetä perse edellä puuhun ja siitä hyvästä sainkin sitten kolmen vuorokauden loman.

Lopella olin töissä ja menin naimisiin. Rikasta tyttöä en huolinna, joka on koppava ja määräävä ja tulee väkisellä viereen, vaan otin köyhän ja nöyrän ja jonka kanssa voi keskustella ja vitsailla.

Nykysin hoitelen tässä vielä huushollia, viime vuonna puristin 183 litraa makoisaa omenamehua itsetekemälläni puristimella, luumuista otan kivet pois ja sitten tsit-tsit-laitteella teen soseeksi. Vaan en yhtä luumupuuta ehtinnä tänä kesänä tukea, kun se luumujen painosta rojahti maahan. Ja sitten minulla on tuolla pihalla hevosenruskeaa karviaista ja tietenkin kuminaa ja ...

Oikein tässä pohdittuani sanon, että suvun tärkein merkitys on se henkinen tuki.

Sukuseurasta kuulin kun Hinttalan Antti tuli kysymään, että oonko liittynyt sukuseuraan ja toi sukuseuran lehden. Sen luettuani huomasin helpottuneena, että Saka se puhui sittenkin totta. Lehden takakannesta löysin Maritan numeron ja kerroin hänelle Sakan tarinan sukumme alkujuurista.

Lämmin kiitos Veikolle mukavasta turinatuokiosta!

*Nygrenin sisarukset
Mervi Koho ja Marita Nygren
Viitasaaren Martti Martinpoika Ruuskan
sukuhaara*

**Jospa sinäkin tekisit pienen haastattelun sukulaistasi - nuoremasta tai vanhemmasta
Se voi olla vastauksia muutamiin sinua kiinnostaviin kysymyksiin tai pieni tarina teidän yhteisistä kokemuksista. Tai se voi olla vaikkapa muutaman kuvan kuvakertomus kuvateksteineen.**

Suvun historiaa

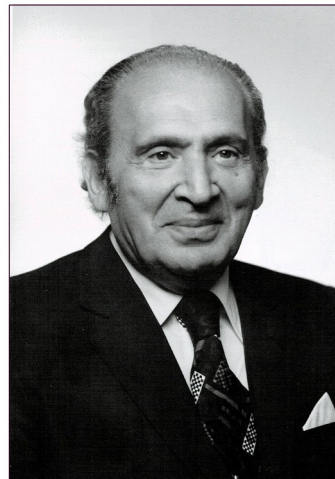
Salaperäinen asekauppias Shlomo Zabłudowicz

Lähteet:

Matti Mörttinen: Shlomo Zabłudowicz. Holokaustien kauhuista salaperäiseksi suomalaismiljonääriksi. Latvia 2021.

Vesa Toivonen: Tampellasta Patriaan. Hämeenlinna 2003.

Kirjassaan asekauppias Shlomo Zabłudowiczista tietokirjailija Matti Mörttinen kuvaa päähenkilöä isojen arvoitusten mieheksi. Shlomo ei osannut kertoa edes omaa syntymäpäiväänsä ja syntymävuosikin vaihtelee asiakirjoissa 1915 ja 1917 välillä. Syntymäpaikka oli Lodz, joka oli hänen syntymänsä aikaan Puolan kolmanneksi suurin kaupunki Varsovan ja Krakovan jälkeen ja kaupungissa oli paljon juutalaisia. Tähän kansaan Shlomokin kuului ja hänen syntyperänsä vaikutti hänen elämäänsä varsin vahvasti koko elämän ajan.



*Shlomo Zabłudowicz
vuonna 1978
Tampereella*

Shlomon äiti oli Rywka, joka on puolankielinen muoto Rebekka nimestä. Äidin sukunimi oli Szreiner. Shlomon isä oli juutalaisen seurakunnan yllirabbi, nimeltään Chaim Zabłudowicz. Sisaruksia Shlomolla oli viisi, mutta sekä vanhemmat että kaikki sisarukset menehtyivät Hitlerin juutalaisvainoissa 1940-luvulla. Shlomo suoritti oman kertomansa mukaan ylioppilastutkinnon ja insinööri-

tutkinnon korkeakoulussa Varsovassa 1939. Sodan puhjettua Shlomo juutalaisena komennettiin Lodziin gettoon ja töihin paikalliseen metallitehtaaseen insinööriksi. Vasta syyskuussa 1944 hänet vietiin Auschwitzin keskitysleiriin, jossa hän säilyi hengissä toukokuuhun 1945 tapahtuneeseen vapauttamiseen saakka. Vapauduttuaan brittien toimesta Shlomo pääsi Punaisen Ristin avulla heinäkuussa 1945 matkustamaan Ruotsiin.

Sholomon puoliso oli Pola Reich, joka oli syntynyt 6.9.1921 Puolan Radomissa ja hänenkin vanhempansa olivat juutalaisia. Isä oli nahkakauppias Benjamin Reich ja äiti Lea Najdyk. Myös Benjamin menehtyi keskitysleirillä.

Ruotsalainen kreivi Folke Bernadotte neuvotteli sodan loppuvaiheissa tuhansia juutalaisia keskitysleireiltä vapaiksi. Bernadotte toimi Punaisessa Ristissä ja neuvotteli itsensä Heinrich Himmlerin kanssa juutalaisten asioista. Folke oli Ruotsin kuningas Kustaa V:n veljenpoika. Juutalaisia kuljetettiin Bernadotten organisoimilla valkoisilla busseilla ja Ruotsiin heitä päätyi yli 20 000 henkeä. Vapautuneet olivat kymmenien eri maiden kansalaisia ja puolalaisia naisia heistä oli 7 000 henkeä. Puolalaisia miehiä sen sijaan oli vain 500 henkeä. Pola Reich pääsi Ruotsiin jo ennen Shlomoa huhtikuussa 1945. Vapautuneet laivattiin Lyypekissä aluksiin, jotka suuntasivat Ruotsin eri rannikkokaupunkeihin.

Kesällä 1945 Shlomokin pääsi Ruotsiin Gotlantiin Lärbron sairaalaan keuhkotaudin vuoksi. Huhtikuussa 1946 keuhkosairaus oli hellittänyt ja Shlomo siirrettiin ensin Moran toipilaskotiin ja sitten Aspebodaan Stråtenbom leirille. Siellä hän tapasi tulevan vaimonsa Pola Reichin eikä pariskunta enää halunnut palata Puolaan missään tapauksessa.

Shlomo tulee Suomeen

Kesällä 1947 Shlomo matkusti Helsinkiin ja tutustui täällä Venäjän armeijan sotaväestä eläkkeelle jääneen Meier Liebkindin poikaan Ruben Liebkindiin. Ruben oli ammatiltaan sekä muusikko että merkittävä yrittäjä. Nuorisotähti

Johnny Liebkind on Rubenin poika. Rubenin avulla Shlomo sai työluvan Suomeen juutalaisten opettajaksi ja tutustui juutalaisyhteisöön nopeasti. Suomesta Shlomo matkusti Israeliin, joka oli vastikään itsenäistynyt. Uusi itsenäinen juutalaisvaltio tarvitsi aseita ja tämä tarve muodostui Shlomon päätyöksi.

Israelissa toimi neljän tuhannen taistelijan Mahal-liike, joka houkutteli juutalaisia ympäri maailmaa taistelemaan itsenäistyvän valtion puolesta. Shlomo oli lähtenyt vapaaehtoisena Israeliin, josta hänet sitten lähetettiin takaisin Suomeen hankkimaan täältä aseita Israelille. Toiminta oli tehtävä salassa, sillä Suomen rauhansopimus Neuvostoliiton kanssa rajoitti Suomesta tehtäviä asekauppoja.

Asekaupat alkavat

Shlomo otti yhteyttä Suomen puolustusvoimien komentajaan Aarne Sihvoon. Sihvolta hän sai kuulla, ettei aseita voida Suomesta toimittaa, mutta aseita kyllä voitaisiin valmistaa Israelissa yhteistyössä suomalaisen asevalmistajan Tampellan kanssa. Rauhansopimuksen mukaan Suomi sai valmistaa aseita ainoastaan omaan käyttöön. Sihvo otti yhteyttä Tampellaan ja Shlomo israelilaiseen yhtiöön Solel Bonehiin. Näin syntyi Soltam-niminen yhtiö, josta Tampella omisti luxemburgilaisen tytäryhtiönsä Salgadin kautta puolet ja Solel Boneh puolet. Myöhemmässä vaiheessa Shlomo Zabłudowicz hankki määräysvallan Salgadissa.

Keväällä 1940 Shlomo ja Pola Reich avioituivat Israelissa. Kolme Polan veljistä asuivat jo silloin Israelissa. Suomessa Zabłudowiczit asettuivat asumaan vuonna 1953 Tampereelle, jossa Tampellakin toimi. Tampellan johtajasta Åke Kihlmanista tuli Shlomon liikekumppani ja Kihlmanin suuri intohimo mainitaan olleen Israel. Tampereella Zabłudowiczit tutustuivat myös jääkiekkoon ja heidän poikansa Poju Zabłudowiczista tuli omistamansa Tamhockeyn kautta jääkiekkoseura Tapparannin suurin yksittäinen omistaja.

Soltam-yhtiö hankki toimipaikan Hämeenkadun varrelta Suomen Pankin talosta, joka sijaitsee vastapäätä K.P.Ruuskasen liiketaloa Hämeen-

kadun toisella puolen. Ruuskasen liiketalosta kerrotaan sukukirjamme ykkösosassa sivuilla 74-75. Tampereella Tampella oli toiminut jo vuodesta 1856 alkaen. Yhtiön alkuperäinen nimi oli Tammerfors Linne- & Jern Manufaktur ja yhtiön toimintaan tuli mukaan pietarsaarelainen rehtori Alfred Kihlman. Yhtiö valmisti muun muassa höyryvetureita 1800-luvulla. Alfredin pojanpoika Åke oli Shlomon liikekumppani asekauppojen aikakaudella. Vuonna 1938 yhtiön nimeksi muutettiin Tampereen Pellava- ja Rautateollisuus Osake-Yhtiö ja vuonna 1960 yhtiöstä tuli Tampella-niminen.



Suomen Pankin talossa oli Soltam yhtiön toimisto.

Tampella suunnittelee aseita

Tampella ja Finlayson yhdessä työllistivät peräti puolet koko Suomen teollisesta työvoimasta. Tampellassa valmistettiin tekstiileitä, puuhiomakoneita, vesiturbiineja, paperia, kartonkia, vetureita, paperikoneita, kalliopora-koneita ja aseita. Hans Otto Donner suunnitteli Tampellalle tykkeitä ja kranaatinheitimiä, joista yhtiön tuli kuuluksi Suomen ulkopuolellakin. Tampellan toiminta loppui 1990-luvun lamakaudella.

Tampellan yhteys asevalmistukseen Israelissa oli salassapidettävää tietoa, jota pimitettiin oikeuskäsittelyssäkin vielä 1963, kun ratkottiin patenttikiistoja Hans Otto Donnerin ja Tampellan välillä Saksassa. Vuonna 1950 oli tehty sopimus, jonka mukaan Soltam-yhtiö valmista tuotteita myytäväksi Israelissa ja ulkomailla. Tampellan hallinnoima Salgad toimitti Soltamille valmistusteknologiaa ja koneita, tietotaitoa, patenteja ja lisenssejä sekä myös henkilökunnan. Israelilainen osapuoli Solel Boneh huolehti tehtaan rakentamisesta tarvittavine lupineen. Tanskaan perustettiin

Wejra-niminen yhtiö, joka valmisti ammuksia ja huolehti tuotteiden myynnistä kolmansiin maihin, kuten islamimaihin, joihin israelilaisella yhtiöllä ei ollut asiaa. Yhtiöitä perustettiin myös Saksaan, Portugaliin ja Lontooseen, jossa toimi Shlomo Zabłudowiczin oma yhtiö Tamares Ltd. Tamaresin nykyinen omistaja on Poju Zabłudowicz.

Soltam valmista aseen Israelissa

Soltamin tehdas rakennettiin Haifan lähelle Yokneam Illitin kylään. Kymmenen vuoden kuluessa kylän asukasluku nousi 4 300 henkeen. Tällä hetkellä Yokneamissa asu jo 20 000 henkeä ja työtä antavat lukuisat teknologian start up-yritykset. Soltam on edelleen paikoillaan ja yhtiön nimi on Soltam Systems, joka kuuluu osana Elbit Systems-konserniin. Henkilökuntaa yhtiössä on näinä päivinä 350 työntekijää ja liikevaihto on 150 milj. euron luokkaa.

Vuonna 1953 Pakistaniin vietiin Salgadin kautta 120 mm kranaatinheitin ja seuraavana vuonna 60 mm:n kranaatinheitin Saksaan. Vuonna 1955 alkoi laajempi aseiden vienti Israeliin ja Tanskaan. Soltam ja Salgad jatkoivat aseiden kehittelyä, valmistusta ja myyntiä. Asekauppaa tehtiin aina Ghanaan asti, jonne lähetettiin kranaatinheitin 1962. Soltam teki myös Tampellan suunnittelema tykkeitä Israelissa. Niitä myytiin Israeliin ja vietiin Singaporeenkin. Tampellan asevalmistus oli Suomessa julkisuuden valokeilassa ja sitä kritisoitiin lehdistössä. Yhteistyö Salgadin kanssa lopetettiin vuonna 1974. Viimeinen yhteistyössä solmittu asekauppa tehtiin Ruotsiin 1979.

Asesuunnittelija Donner asui K.P.Ruuskasen talossa

Zabłudowiczien perhe kasvoi nelihenkiseksi. Tytär Riwka eli Rebecka syntyi vuonna 1950 ja poika Chaim eli Poju vuonna 1953. Zabłudowiczit hankkivat Suomen kansalaisuuden vasta 1970-luvulla ja pian sen jälkeen he jo muuttivatkin Israeliin. Suomessa heillä oli omistuksessaan kiinteistöjä, mm. kesähuvila Pernajassa. Huvilan omistaa nykyisin Poju ja Anita Zabłudowics.

Tampellan asesuunnittelija Hans Donner ja

Shlomo Zabłudowicz olivat ystäväystyneet. Donnereiden vanhin poika oli saanut lempinimen Poju ja Donnerin vaimo Clara otti Chaim Zabłudowiczin hoitoonsa, kun Pola Zabłudowicz ei pystynyt huolehtimaan pienokaisestaan, sillä Pola kärsi holokaustin traumoista 1950-luvulla. Poju lempinimi siirtyi Donnereiden pojalta Chaim Zabłudowiczille. Poju Donner opetti pianonsoittoa Poju Zabłudowiczille. Donnerit asuivat Tampereella K.P.Ruuskasen rakennuttamassa talossa Hämeenkadun varrella. Donnereiden poika oli muusikkona kuuluisuutta saavuttanut Henrik Otto Donner, joka kuului myös tamperelaisen Love Records-yhtiön perustajiin.



Perhekuva on otettu Israelissa Tel Avivissa Tampellan aseosaston johtajan Paavo Mannisen 60-vuotispäivien aikaan v. 1969. Kuvassa vas. Poju, Shlomo ja Rebecka Zabłudowicz, Paavo Manninen ja oikealla Pola Zabłudowicz.

Soltamin toimisto oli vastapäisessä Suomen Pankin talossa. Tampella maksoi Soltamin huoneiston vuokran ja toimistosihteerin palkan. Hans Otto Donner oli maailmanmies, joka asusti 1950-luvulla Münchenissä ja matkusti ympäri maailmaan Tampellaa edustaen. Kesällä 1958 Donner siirsi omistamansa patentin uuden naisystävänsä Thyssenin teollisuussukuun kuuluneelle paronittarelle Ilyana von Thyssen-Bornemiszsalle. Zabłudowicz ja Donner ajautuivat riitoihin 1950-luvun lopulla. Donner velkaantui sekä Tampellalle että Soltamille miljoonakaupalla vanhoissa markoissa lasketuna. Tampella ja Donner ajautuivat pitkäaikaisiin riitoihin, jotka sovittiin vasta 1970-luvulla. Hans Otto Donner kuoli 1982.

Kansainvälistä asekauppaa käydään moneen suuntaan

Bangla Deshin alue eli Itä-Pakistan alkoi kapinoida vuonna 1971. Intian pyrkimyksenä oli heikentää Pakistanin asemaa ja Intialla oli pulaa aseista. Shlomo Zabłudowicz riensi apuun Tampella-tuotteineen. Zabłudowicz ja Israelin pääministerinä toiminut Levi Eshkol olivat jo vuonna 1965 järjestäneet Israelista aseistusta Intiaan. Aseistus jatkui 1970-luvulla Intiaan, jossa pääministeri Indira Gandhin neuvonantaja järjesti yhteyden Zabłudowiczin ja Gandhin välille.

Suomessa vieraili 1971 Israelin pääministerinä silloin toiminut Golda Meir. Zabłudowicz tunsu Meirin ja Meir vieraili Rovaniemellä Shlomon vieraana. Siellä olivat myös Tampellan edustajina yhtiön kaksi ylintä johtajaa Johan Nykopp ja Nils Björklund. Tilaisuus pidettiin lehdistöltä piilossa, vaikka hyvin todennäköistä on, että Rovaniemellä nimenoman neuvoteltiin asekaupoista. Tapaamisesta oli kiinnostunut Neuvostoliittokin, sillä Urho Kekkosen kotiryssä Viktor Vladimirov ahdisteli Kekkosta Golda Meirin neuvotteluista Suomessa. Kekkone sai kotiryssänsä rauhoittumaan eikä kummallakaan näytä olleen tietoa Rovaniemen neuvottelujen sisällöstä.

Soltam myi Israelista aseita myös Saksaan ja tämän kaupankäynnin paljastuttua 1957 vuoden lopulla pääministerin David Ben-Gurionin asema oli uhattuna. Ben-Gurion joutui asekauppojen paljastuttua kokoaman uuden hallituksen entisen kaaduttua. Shlomo oli ollut järjestämässä Saksan liittokanslerin Konrad Adenauerin ja Israelin valtion suhteita 1950-luvulla. Saksan puolustusministerinä toiminut Frans-Josef Strauss oli Shlomon ensimmäisiä kontakteja kansainvälisen politiikan huipulta. Mielenkiintoista on, että Strauss oli natsiajalla ollut jäsenenä kansallissosialistisessa nuorisoliitossa ja taistellut Hitlerin joukoissa sekä länsi- että itärintamalla upseerina. Näin entinen keskitysleirivanki Shlomo Zabłudowicz ja entinen natsiupseeri Strauss olivat rakentamassa Länsi-Saksan ja Israelin valtion vahvaa ystävyysuhdetta.

Vuonna 1967 Israel kävi kuuden päivän sodan naapurivaltioitaan vastaan. Kenraali ja puolustusministeri Moshe Dayan kertoi eräässä sähkössä, että kiitos sodan voitosta kuului ranskalaisille Mirage-hävittäjille ja Tampella-tyyppisille heittimille. Asekauppaa käytiin myös Yhdysvaltoihin. Salgad-yhtiön kautta Zablodowiczit olivat perustamassa Pennsylvaniaan Pocal-nimistä tehdasta. Amerikkalaiset halusivat, että heille myytävät kranaatinheittimien ammuksiset valmistetaan USA:n maaperällä. Ammuksia USA tarvitsi mm. Vietnamin sodassa 1960-70-luvuilla.

Tampellan asekauppa ulkomaille lopetetaan 1970-luvulla

Tampellan asekaupat olivat lehdistössä esillä ja poliitikkojen käsittelyssä moneen kertaan 1970-luvulla. Vuonna 1974 Tampellan ja israelilaisten yhteistyö päätettiin lopettaa sopimuksella, jonka mukaan yhteistyö siirtymäajan jälkeen päättyi v. 1976. Tampellalle jäi kotimaiset tilaukset ja Salgad sai provisiot ulkomaisista toimituksista. Ulkomaiset asepatentit luovutettiin Salgadille. Tampella oli talousvaikeuksissa jo 1970-luvun lopulla ja päättyi lopulta konkurssiin 1990-luvun alussa. Kallioporakoneita valmistava yhtiön osa toimii edelleen Tamrock-nimisenä ja sen omistaa ruotsalainen Sandvik.



Type Tampella merkillä Salgad-yhtiö myi kranaatinheittimiä v. 1984

Zabludowiczit rikastuvat

Zabludowiczit sen sijaan päätyivät asekauppojensa ansiota miljardööreiksi. Tampellan työväki oli kyllä saanut asetehailusta työtä ja toimeentuloa eikä työväki Tampereella reagoinut asekauppaa vastaan.

Henkilönä Shlomo Zabłudowicziä on kuvattu vapaasti liikkuvaksi maailmankansalaiseksi, kontaktimieheksi, jolla oli ilmiömäinen kyky luoda yhteyksiä ja tehdä sopimuksia. Hän oli omalaatuinen filosofi, jolla oli ehtymätön varasto viisautta, opettavia kaskuja ja vuolas puhutelua. Kielitaitoinenkin hän oli, mikä oli tietenkin yksi edellytys suhteiden luomiselle. Shlomo asui vaimonsa kanssa loppuelämänsä Israelissa ja kuoli Kesareassa 8.8.1994. Poju Zabłudowicz omistaa ja johtaa Zabłudowiczien yritystä Tamares Ltd, johon suvun omaisuus on keskitetty. Shlomon vaimo Pola kuoli 19.6.1995 Israelissa. Zabłudowiczien tytär Rabecka eli Riwka on avioliitossa Yhdysvalloissa huippuurologi Arei Beldegurn kanssa ja heillä on neljä lasta. Tämäkin perhe kuuluu miljardööri-luokkaan USA:ssa.

Markku Ruuskanen

Rautalankamusiikin uranuurtaja Osmo Ruuskanen

Lähde:

Jari Moberg: Suomalaisen rautalankamusiikin historia. Sadoin sähkökitaroin. Tallinna 2019.

Ondruskan numerossa 25 helmikuussa 2015 kirjoitin äänilevytuottaja Osmo Ruuskasesta, joka toimi Fazer-musiikkiyhtiössä musiikintuotannosta vastanneen Toivo Kärjen apuna varsinkin rautalankamusiikin osalla. Kärki piti rautalankamusiikkia yksitoikkoisena eikä sitä arvostanut aluksi ollenkaan.

Rautalankamusiikki oli lähtöisin USA:sta 1950-luvulta. Euroopassa suosituin yhtye oli The Shadows ennen Beatlesin aikaa. The Shadows toimi Cliff Richardin taustalla, soitti studiossa ja keikoilla sekä elokuvissa. Yhtye toimi vielä 1970-luvullakin ja edusti Britanniaa Euroviisuissa vuonna 1975 tullen toiseksi. Ulkomaisten yhtyeiden vierailut Suomeen

vuonna 1962 antoivat kotimaisille yhtyeille esimerkkiä tulevasta. Vuoden 1962 maaliskuussa Expo-hallissa esiintyi Jerry Williams & The Violents, mikä antoi suomalaiselle The Esquiresille esimerkkiä.

Rock and roll-musiikki oli lyönyt läpi USA:ssa 1950-luvulla ja 1955 kuultiin Suomessakin ”Rock Around The Clock” elokuvassakin. Vuonna 1957 Helsingissä järjestettiin jo kaksi rock`n roll-tapahtumaa. Vuonna 1959 valittiin ensimmäinen Suomen rockkuningas Kaj Järnström, joka otti taiteilijanimen Rock-Jerry ja tuli osaksi Onni Gideonin yhtyettä. Gideon hoiti Rock-Jerryllä levytyssopimuksenkin, kun solisti oli vasta 16-vuotias. Myöhemmin Rock-Jerrystä tuli Jerry ja hän toimi The Soundsin solistina 1960-luvulla.

Ensimmäisen rocklevyn Fazer julkaisi 1960 ja levyllä olivat mm. Timo Jämsen sekä Eero ja Jussi Raittinen. Levyllä oli myös ensimmäinen suomenkielellä tehty rocksävellys ”Mä tahdon rokata”, joka oli Jorma Kaleniuksen käsialaa. Vähitellen Suomi seurasi USA:n esimerkkiä, kun rock pehmeni ja tilalle tuli rautalankamusiikki ja kaiken maailman tanssivillitykset, kuten twist.

The Strangers ensimmäinen rautalankabändi

Ensimmäinen rautalankabändi Suomessa oli The Strangers, jossa soittivat Jussi Itkonen, Jorma Tuominen, Matti Valtonen ja Antero ”Ande” Päiviläinen. The Soundsissa soittivat Johnny Liebkind ja Peter Ekman. Kolmas merkittävä yhtye oli The Scaffolds, jossa soittivat Harry ja Christer ”Kicke” Bergholm sekä Ulf Dolk ja Arto ”Ave” Lönnfors. Myöhemmin yhtyeen rumpalina toimi Mårten Wickström.

Osmo Ruuskanen oli töissä alkujaan Fazerin varastolla ja myöhemmin Toivo Kärjen apuna. Kärki jätti rautalankamusiikin hoidon Osmo Ruuskaselle, kun Kärki ei ollut kiinnostunut nuorisomusiikista. Menestystä alkoi vähitellen tulla ja joulukuussa 1961 ilmestyi The Feenades-yhtyeen single ”Kontiki”/ ”Theme From Leningrad”, jossa yhdisteltiin sähkökitaraan ja slaavisia kappaleita. Maailmalla kitaramusiikki oli jo lyönyt itsensä läpi musiikkimarkkinoilla.

Kun Suomessa ei vielä oikein ollut alan yhtyeitä, piti mennä Ruotsiin äänittämään ensimmäinen levy, mistä ei vielä suosiota kertynyt.

Raittisen veljekset Eero ja Jussi sekä Kari ja Reijo Bergström perustivat The Esquires-yhtyeen, jonka jäsenillä oli jo kokemusta keikkailusta. Yhtye keikkaili vuonna 1962 samoin kuin samana vuonna syntynyt The Savages-yhtye, jossa soitti Ole Halen soolokitarristina ja Martin Brushane rumpalina.

Rautalanka-Emma

The Sounds-yhtye työsti uutta levyä ja treenikämpälle saapui Osmo Ruuskanen Fazerilta. Osmo toi paksun nipun nuotteja vanhoista sävellyksistä, joita oli tarkoitus muuntaa rautalankakappaleiksi. Mikään ei oikein kelvannut, joten Osmo ehdotti levytettäväksi ”Hepokattia”. Tästä innostuneena Peter Ekman heitti kuuluisan kommenttinsa: ”Soitetaan sitten vaikka Emma”. Uudelle levyille tuli Emmen lisäksi Madschurian Beat (Mantsurian Kukkulat) Osmo Ruuskasen ehdottamana. Levy äänitettiin Akkuteollisuus Oy:n Elektrovox eli Akkustudiolla. Levystä tuli huippumenestys, kun myyntiä tuli heti 20 000 kappaletta ja Emma-kappale nousi Kahdeksan Kärjessä-myyntilistan kärkeen. Emmen melodia perustuu suomalaiseen kansanlauluun ja on tehty afroamerikkalaisella rytmillä.



The Sounds

Rautalankabuumi löi ensin läpi itsensä suurimmissa kaupungeissa, kun maaseudulla elettiin vielä tangokulttuurin kulta-aikaa.

Taistelua rautalangasta käytiin Musiikki-Fazerilla, kun Toivo Kärki oli sitä mieltä, että ”kotimaisten rautalankabändien esitykset olivat täysin luokattomia ja amatöörimäisiä” Nuorison keskuudessa nämä amatöörit otettiin kuitenkin vastaan uuden aallon pioneereina. Kun rautalankalevyt kuitenkin myivät, sai Ruuskanen buukata uusiakin yhtyeitä levyttämään, kuten The Esquires. Samoin tekivät muutkin levy-yhtiöt. Keväällä 1963 julkaistiin eri yhtyeiltä monia levyjä, kuten The Strangersilta Scandia-yhtiön kautta ja The Blazersilta myös.

Suosituin oli The Sounds

Kesällä 1963 The Sounds oli maan suosituin yhtye ja sen tekemiset olivat ammattimaisia muihin yhtyeihin verrattuna. Yhtye julkaisi singlejä, teki tv-esiintymisiä ja laajoja keikkoja ja sillä oli jo fan-clubikin. Musiikki-Fazerilat yhtye sai Fenderin kaiuttimet ja vahvistimet. Toinen sponsori oli Suomen Silkkikutomo, jonka Amar-sukkia esiteltiin kuuden viikon kiertueella 40 paikkakunnalla, Yhtye esiintyi kiertueella samalla kun sukkaa esiteltiin kautta maan. Kiertueella olivat mukana myös Lasse Liemola, Kaj Lind ja hänen tulevan vaimonsa Arja Tuomarila. Juontajina olivat Jukka Virtanen ja Teija Sopanen sekä Heikki Kahila.



Amar

Syksyllä 1963 Musiikki-Fazer julkaisi uuden yhtyeen The Avangersin debyyttisinglen ”Taikayö”/”Leskiäidin tyttäret”. Levyn tuottajana oli Osmo Ruuskanen. Levyllä oli shuffle- ja twist-kappaleita. Syksyllä 1963 alkoi

uusi tanssi Letkajenkka saada suosiota, kun The Adventures-yhtye julkaisi ”Letkajenkka”-levynsä, josta tuli kotimainen menestys. Puoli vuotta myöhemmin Raunio Lehtisen ”Letkis” julkaistiin ja siitä tuli peräti kansainvälinen menestys.

Beatles ja Katri-Helena syrjäyttävät rautalangan

Vuonna 1964 The Beatles löi itsensä läpi Suomessakin ja kilpaili Katri Helenan kanssa levylistojen kärjessä. Uusiakin bändejä tuli keväällä 1964 markkinoille, kuten Danny ja Andy Einiö&Islanders sekä Eero ja Jussi &The Boys. Uudet rautalankabändit ottivat nyt laulukappaleita mukaan ohjelmistoonsa. Eri kaupungeissa oli paljon bändejä, jotka eivät koskaan päässeet levyttämään tuotoksiaan. The Sounds lähti pois Musiikki-Fazerilta Scandialle, mutta ei siellä voinut äänittää samalla nimellä, vaan tekivät levyn nimellä Johnny& The Hounds. Vuoden 1964 loppuun mennessä rautalankamusiikin menestys oli hiipunut eikä uusia levyjä enää näkynyt myyntilistojen kärjessä.

Vuonna 1965 musiikkialaa hallitsi ulkomaisista yhtyeistä The Beatles ja The Renegades sekä kotimaisista Eero, Jussi&The Boys, Danny sekä tangomusiikki. The Soundista tuli Johnny Liebkindin taustayhtye ja The Scaffolds hajosi. Myös The Esquires hajosi vuonna 1966. Rautalanka eli hiljaiseloa koko 1970-luvun.

Tultaessa 1980-luvulle Olle Salo ja Seppo Salminen perustivat Rautalanka Records-merkin, joka kustansi usean vuoden ajan EP-levyjä. Yhtyeen nimeksi tuli The Mustangs, joka julkaisi Rantalanka Recordsille neljä EP-levyä. Kolmesta levystä julkaistiin albumi, jonka julkaisi Osmo Ruuskanen LeBaron-merkillään. Osmo oli lähtenyt Musiikki-Fazerilta Toivo Kärjen jälkeen 1979. Levyjen julkaisua jatkettiin Rautalanka Recordsilla 1990-luvulla.

Uusi nousu Agentsin voimalla

Vuonna 1979 oli perustettu uusi rautalankayhtye The Agents, jossa soittivat Esa Pulliainen soolokitaraa, Hans Etholen komppikitaraa, Kai Pulliainen bassoa, Juha Takanen rumpuja ja

Jukka Ollila urkuja. Solistina toimi muiden ohella Rauli ”Badding” Somerjoki ja hänen jälkeensä Pekka Tammilehto taiteilijanimellä Topi Sorsakoski. Vuonna 1986 tämä kokoonpano nousi suureen suosioon tuoden yleisöä ennätysmäärin tanssilavoille. Sorsakosken ja Agentsien yhteistyö päättyi vuonna 1992. Agenst jatkoi Jorma Kääriäisen kanssa vuoteen 2006 saakka. Esa Pulliainen on jatkanut soittamista eri kokoonpanojen kanssa. Ville Valo on toiminut Agentisen kanssa yhteistyössä vuonna 2019.

Rautalankabändien TOP-30 listasijoitukset 1963

Lähteenä ovat olleet Iskelmä-lehti ja Ilta-Sanomat, jotka julkaisivat listoja 1961-67. Kuukausi ja korkein sijoitus:

- 01/63 The Tornados: Telstar (15)
- 01/63 The Shy Ones: Telstar (30)
- 02/63 The Cliffeters: Riding Cossack (19)
- 04/63 The Sounds: Emma (1)
- 04/63 The Scaffolds: Tullalla twist (6)
- 05/63 The Spotnicks: Johnny Guitar (3)
- 05/63 The Destroyers: Rullaati twist (13)
- 06/63 The Sounds: Kulkuri (7)
- 07/63 The Strangers: Kolme kitaraa (8)
- 07/63 The Spotnicks: Amapola (20)
- 07/63 The Feenades: Kaksi kitaraa (30)
- 08/63 The Adventurers: The Wind (18)
- 08/63 The Esquires: Juokse sinä humma (20)
- 08/63 The Spotnicks: Just Listen to My Heart (27)
- 08/63 The Scaffolds: Katariinan kamarissa (30)
- 09/63 The Sounds: Muurari (16)
- 09/63 The Snapshots: Tico Tico Twist (24)
- 10/63 Adventurers: Letkajenkka (6)

Listahitit 1963

Osmo Ruuskanen kuoli vuonna 1993. Hän oli sukukirjan II osan taulussa 2173 (I Painos) ja taulussa 2386 (II painos) mainitun Hilda Aliina Ruuskan pojanpoika. Hilda oli muuttanut vuonna 1905 Pielavedeltä Helsinkiin.

Markku Ruuskanen

Kulttuurikokemuksia

Nykyklovneriaa Kansallisteatterin katsomossa

Red Nose Companyn Aleksis Kivi -esitys yllätti, opetti ja hauskutti

Lähteet: Kulttuurihaitari-lehti kevät 2022 ja esitys 22.4.2022.

Huumori, ilottelu, leikkimielisyys ja näyttelijöiden läheinen kontakti yleisöön toivat komedian kansalliskirjailija Aleksis Kiven elämästä katsojan iholle. Näyttelijöiden Timo Ruuskasen ja Tuukka Vasaman Aleksis Kivi -esitys Suomen Kansallisteatterin lavalla 22. huhtikuuta 2022 osoitti, että nykyklovnerian keinot tehoavat. Klovneriaan erikoistuneen Red Nose Companyn näyttelijäkaksikko sai yleisön mukaansa, yllättymään, nauramaan sekä samalla myös oppimaan uutta Kiven elämästä. Esityksessä kuultiin myös kamariorkesteri Avanti!:n esityksiä klassisista populaarimusiikkiin harmonikalla ja jousisoittimilla.

Klovneria on monimuotoinen käsite. Klovnerian perinteet ulottuvat kauas biologisten populaatioiden kehityksen, sillä kaikki lajit ilveilevät toisilleen. Antiikin ilveilijöistä ja 1500-luvulla Italiassa syntyneen improviisaatioteatterin Kommedia dell'arten myötä klovneria siirtyi aikanaan sirkuksiin, mykkä-elokuvaan ja teattereihin. Suomessa klovnerian keinoja on hyödynnetty iltamaesityksissä ja nykypäivänä stand up -esityksissä. Rekvisiittana on klovneriassa usein pellen kasvomaalaus, ja tarkoituksena on saada yleisö nauramaan.

Red Nose Company on syntynyt vuonna 2005 alun perin Teatterikorkeakoulun klovnerian kurssin myötä. Tätä nykyä tähän kiertueteatteriinkin kuuluu 16 jäsentä.

Aleksis Kivi -esityksen ensi-ilta oli Kansallisteatterin suurella näyttämöllä Helsingissä 17. helmikuuta 2022, ja esitystä nähtiin Helsingissä kevään 2022 aikana yhteensä kymmenen kertaa. Ruuskanen ja Vasama jatkavat kiertuettaan

syksyllä 2022. Syksyn 2022 ja kevään 2023 aikana Aleksis Kivi-esitystä voi mennä katsomaan Jyväskylän, Lahden, Kuopion ja Turun kaupunginteattereissa ja Tampereen Työväen Teatterissa.

Historiapläjäys Aleksis Kiven elämästä ja tuotannosta

Aleksis Kivi -esitys oli sekä henkinen että fyysinen taidonnäyte, joka ei jättänyt katsojaa kylmäksi. Se ei ollut hetkeäkään pitkästyttävä, päinvastoin. Esitys antoi arvoa omaa tietään kulkeneelle Aleksis Kivelle ensimmäisenä suomalaisena ammattikirjailijana sekä hänen laajalle tuotannolle.

Yli kaksituntinen esitys oli Aleksis Kiven elämää kuvaava nykyknovnerian keinoin toteutettu historiakooste, joka ulottui kolmelle vuosisadalle: 1800-, 1900- ja 2000-luvulla. 1800-luvun osalta esitys valotti 38-vuotiaana vuonna 1872 menehtyneen Aleksis Kiven elämää ja 1800-luvun puolivälin taiteilijaelämää yleisemminkin.

Muun muassa musiikkikappaleet ja viittaukset Aleksis Kiven syntymäpaikkaan Nurmijärven Palojoella ja Tuusulanjärven rannalla sijaitsevaan kuolinmökkiin palauttavat katsojat 1900- ja 2000-luvuille modernin maailman pariin. Kun Vasama esitti Helsingistä kohti Palojokea kävelevää Aleksis Kiveä, hän mainitsi kulkiessaan Helsingin ja Vantaan nykyisiä paikannimiä, kuten ”nyt oli Töölöntulli ja Keimolan Neste”. Tuusulasta mainittiin, että sinne on ilmaantunut paljon liikenneympyröitä.

Esityksen lavastus oli yksinkertainen. Esityslavalle oli rakennettu yksi pienempi esirippukehikko, jonka edessä oli viininpunainen esirippu. Tämän kehikon edessä oli valkoinen esityslava. Esityksen loppupuolella viininpunainenkin esirippu vedettiin pois, ja kehikon takaa paljastui vaatenaulakko, jossa näyttelijät kävivät vaihtamassa esitysvaatteitaan esityksen kuluessa.

Aleksis Kivi -esityksen käsikirjoituksesta vastaavat Timo Ruuskasen ja Tuukka Vasaman lisäksi Kansallisteatterin dramaturgi Eva

Buchwald. Teoksen ohjaajina toimivat teatteriohjaaja Linda Wallgren ja näyttelijät itse.

Yhteispelin voimannäyte

Timo Ruuskanen ja Tuukka Vasama ovat tehneet yhteisiä projekteja jo 20 vuoden ajan, joten heidän yhteispelinsä sujuu erinomaisesti ja molempien rytmi osuu kohdalleen. He ovat tehneet aikaisemmin klovnitulkintoja Kari Hotakaisen, Ilmari Kiannon ja Miguel de Cervantesin teoksista.

Timo Ruuskasen fyysinen lahjakkuus ja vauhti hämmästyttivät. Aleksis Kivi -esityksessä Ruuskanen esitti myös naishahmoja, kuten Aleksis Kiven äitiä sekä mamselli Charlotta Lönnqvistiä, jonka luona Siuntiossa Kivi asui yhteensä seitsemän vuotta.

Etenkin Vasama, joka oli näytelmässä enemmän myös kertojan roolissa, teki esityksen kuluessa yleisölle kysymyksiä. Hän myös kertoi näytelmän esittämiseen liittyviä sivuhuomautuksia, esimerkiksi ”meille kerrottiin, että turvavaijerit eivät näkyisi yleisölle” – todellisuudessa vaijerit toki näkyivät ja näyttelijät antoivat niiden näkyä.

Timo Ruuskanen (s. 1973) on näyttelijä, käsikirjoittaja, ohjaaja ja kouluttaja. Hän on valmistunut teatteritaiteen maisteriksi Teatterikorkeakoulusta vuonna 2005 ja lisäksi filosofian maisteriksi ympäristötieteen alalta Helsingin yliopistosta vuonna 2008. Hän on vuonna 2005 perustetun RedNose Clubin ja vuonna 2006 perustetun Improvisaatioteatteri Reactorin perustajajäsen. Timo on sukukirjamme I painoksen taulussa 273 ja II painoksen taulussa 276.

Tuukka Vasama (s. 1978) on Taideyliopiston Teatterikorkeakoulusta valmistunut porvoollainen näyttelijä-lausuja, joka on näytellyt useissa teattereissa. Vasama toimii Red Nose Companyn toiminnanjohtajana ja näyttelijänä, ja on ollut perustamassa Eskus - Esitystaiteen keskusta Helsinkiin ja kaksikielistä kulttuuritalo Lilla Villania Sipooseen.

*Iris Humala
(Sukukirja I p. taulu 415 ja II painos taulu 420)*

Aleksis Kiven esityksestä valtionpalkinto

Tiede- ja kulttuuriministeri Petri Honkonen jakoi yhdeksän tiedonjulkistamisen valtionpalkintoa esimerkillisestä tiedonjulkistamistyöstä tiistaina 13. syyskuuta Helsingissä. Palkitut kuvastavat tiedonjulkistamisen laajaa keinovalikoimaa.

Suomalaista tiedepääomaa kasvatetaan laadukkaalla tiedolla, jota välitetään esimerkiksi journalismin, taiteen, keskustelujen tai kirjallisuuden keinoin.

Näyttelijät, ohjaajat **Timo Ruuskanen** ja **Tuukka Vasama** sekä dramaturgi **Eva Buchwald** ja ohjaaja **Linda Wallgren** saivat tiedonjulkistamisen valtionpalkinnon tiedon ja taidon loisteesta teatteriteoksessa *Aleksis Kivi*.

Teatteriteos Aleksis Kivi – mies, josta tuli monumentti esittelee kansalliskirjailijamme elämän ja tuotannon häkellyttävän monipuolisesti. Esitys on enemmän kuin taidetta: sen tarjoilemat ahaa-elämykset, pitkien jatkumoiden ja ajankohtaisten ilmiöiden yhdisteleminen ovat myös korkeatasoisen tiedonjulkistamisen tunnusmerkkejä.



Kuva: Suomen Kansallisteatteri, Red Nose Company lavalla

Namaste Nepal osa II, Annapurna Circuit kevät 2015



Toinen maalaukseni liittyy Manangiin. Aiheenaan kunnianosoitus vuoristokyläen ja – kaupunkien perinteiselle rakentamiselle, jossa taidokkaat, maalatut puuleikkaukset koristavat ikkuna- ja oviapieliä - sekä ihmisten ja eläinten yhteiselolle.

Useampi vuosi tässä ehtikin jo vierähtää. Vaatimustaso Annapurna Circuitille tuntui niin kovalta, että aloitin kunnollisen harjoittelun, joka ikävä kyllä karkasi käsistä. Onneksi olin päättänyt tehdä ensin harjotusreissun Kilimanjarolle. Se tosin meni myttyyn, koska olin treenannut itseni silmät kiiluen ylikuntoon ja unohtanut kokonaan levon merkityksen – kuntohan siinä sitten petti heti alkumetreillä. No ei hätää, tämä oli hyvä ja opettavainen kokemus tulevaisuutta silmälläpitäen. Niinpä sitten keväällä 2015 olin valmis Annapurna Circuitille.

Lentokoneessa kohtasin tulevat matkakumppanini, Salosta saapuneen pariskunnan. Astuttuamme Kathmandussa ulos lentokenttärakennuksesta olin kuulevinani, että joku huusi minua nimeltä. Pyörittelin päätäni ja totesin,

eihän näin voi olla. Tosiasiassa - oppaammehan ne siellä huutelivat ja niin alkoi ratkiriemukas reissumme. Matka hotellille (Vaishali) sujui rattoisasti rupertellen. Välillä tuli olo että olemme yhtä perhettä ja nuo tuossa ovat sisko ja sen veli. Tämä yhteisen perheen olo senkun tiivistyi matkan aikana, vaikka ”perheenjäseniä” tuli lisää matkan eri vaiheissa.

Ensimmäisenä aamuna asettauduimme - koko viiden hengen porukka lähtökuvaa. Tästä tulikin sitten joka-aamuinen tapa. Intoa puhkuen tuppauuduimme nyssyköittemme kanssa isoon jeeppiin ja matka saattoi alkaa. Vastaan tuli iloisesti tööttäileviä, riemunkirjavia kuorma-autoja aivan ruuhkaksi asti, kun matkasimme kohti **Besi Saharin** pientä kaupunkia. Siellä pidimme teetaun, saimme Annapurnan vaellusluvat ja vaihdoimme kestävämpään autoon, jolla sitten ajoimme läpi huimien maisemien seurailen Marsyangdi Nadia. Mielenkiintoinen linnanmäen seikkailurata ja taitava kuski. Illan hämärtyessä saavuimme ensimmäiseen majapaikkaamme **Syangessa**. Hyvin nukutun vaaleanpunaisen yön jälkeen matka jatkui vielä muutaman tunnin sellaisella autokyydillä, että välillä meinasi pupu mennä pöksyyn.

Chyamchessa (1430m) porukkamme kasvoi kahdella hengellä, kun kantajamme tulivat mukaan. Perhepotretin jälkeen lähdimme kiipeämään pientä polkua myöten Marsyangdijoen kohistessa alapuolellemme. Maisemat vetivät hiljaisiksi, vuoripurot hellivät mieltä ja aisteja, vuoristokylä ja teetupia ystävällisine ihmisineen riitti matkalla kohti jokilaaksossa sijaitsevaa **Talin** kylää. Sienipastan ja päivälevon jälkeen jatkoimme seuraavaan majapaikkaamme omena-puun kukkien koristamaan **Bagarchhappiin**. Taakse jäivät vedensyövyttämien kivien hopeinen hohde ja joentörmän rantapolut.

Tällä korkeudella tiibetinbuddhalaiset rukousmyllyt alkavat jo hallita rakennettua maisemaa. ”Myllyn sisällä on Om Mani Padme Hum -mantra ja sillä sanotaan olevan aivan erityistä hyötyä silloin kun maailmassa on huonot ajat.”



Täydekuun suojeluksessa nukutun yön jälkeen olimme aamukahdeksalta pyörittelemässä rukousmyllyjä lähtiessämme aprillipäivän taivallukselle, jota kaunistivat kukkivat rhodopuut ja -pensaat, satumetsät, leskenlehden ja metsämansikan kukat. Vastaan tuli valtavia vuohilaumoja paimenineen ja paimenkoirineen sekä kahta kanaa ympärillään pyörittelevä herraskaiskukko. Askel kulki kevyesti **Chameen** (2570m), jossa ehdimme hoitaa asiain paikallisessa postitoimistossa, käydä suihkussa ja venytellä ennen illallista ja nukkumaan menoa.

Perhepotretti Chamen kauniisti koristellun portin luona ja sitten rukouslippujen, pienten ihmisten ja eläinten saattelemana taivalsimme kohti **Lower Pisangia** välillä helppokulkuisella autotiellä, välillä rehevässä kotoisan tuntuisessa mäntymetsässä sitruunaperhosen tuodessa meille tuulahduksen kesästä. Paikka paikoin valtavat lumivyöryt olivat tehneet tepposia tien käyttäjille. Jalankulkijoita se ei kummemmin haitannut, mutta autot saattoivat jäädä helposti jumiin. Ylä-Pisangin vuorenrinteen talot näkyivät jo kilometrien päähän. Ala-Pisangiin päästyämme jätimme tavarat majapaikkaan ja siirryimme kyökin puolelle kuumaa inkivääriteetä nauttimaan, jotta jaksamme vielä kiivetä vierailulle **Upper Pisangin luostariin** Annapurna II:n vuorenhaltijan seurattessa tarkkana kulkuamme. Buddhalaisessa luostarissa rauhallinen - lähes maaginen musiikki, lämmin tee, silmiä hivelevä värien määrä, kynttilöiden lempeä valo ja nepalilaisen oppaamme esimerkki saivat aikaan tarpeen syyttää kynttilä, pyytäen näin siunausta matkallemme kohti maapallon korkeinta solaa.



Pisangista lähtien Annapurna II vartioi tarkasti kulkuamme.

Seuraava etappimme oli alueen keskus Manang. Alkumatkan kuljimme ylä- ja alamäkeä kauniissa havumetsässä, missä petäjien takaa saattoi ilmestyä milloin Himalajan sinilammas, milloin jäätikön muovaama suppajärvi, mutta sitten alkoikin pitkä uuvuttava lähes kohtisuora nousu **Ghyaruun**, jossa pidimme teetaun. Teetaun jälkeen alkoi sade, joka pikkuhiljaa muuttui alati sakenevaksi lumisateeksi. Tuli tunne kuin olisimme hämyisissä Narnian metsissä kulkeneet vaitonaisina tuttua polkua alas jokilaaksoon Kivenhakkaajan sillalle. Sillalta sitten jatkaat matkaa läpi kääkkärämäntyjä kasvavan karun maahisten maan, jota vartioi toisella puolen veden ja jään muodostama rosokallio ja toisella puolen vuolas virta Marsyangdi Nadi. Ja siellä alhaalla asusteli yksikseen laakson kaunistus, Tiibetin punainen lintu. Ensimmäisen Himalajan korppikotkan kohtasimme pian **Nawalissa** vietetyn lounastauon jälkeen.

Vihdoin pitkän ja uuvuttavan matkan jälkeen saavuimme **Manangiin** (3540). Ensin nauttimaan lämmintä juotavaa, sitten marimekkolakanoin varustettuun huoneeseen purkamaan ja pakkaamaan, minkä jälkeen ruoka ja uni maistuivat. Manangissa vietimme lepopäivän totutellaksemme ohueen ilmanalaan, joten aamukahdeksalta olimme valmiit lähtemään joen takana oleville kukkuloille Gagnapurnan

(3800m) kupeeseen. Ilokseni huomasin, että siellä se Annapurna II vieläkin meitä tarkkaili. Laskeuduttuamme keskustorin aamutunnelmista joenrantaan huomasimme, että vanha tuttavamme, Himalajan korppikotka suki sulkiaan harjanteen laella. Laelle päästyämme vuosikymmeniä sitten tapahtuneen lumivyöryn seurauksena syntynyt suppajärvi näytti jäisen kauneutensa Gagnapurnan jäätikön hellässä syleilyssä.

Aikamme kiertelimme Gagnapurnan kuvetta lumihangessa rämpien, vuoristomaisemia ihailien, Manangin vanhaa vuorenrintettä myötäilevää rakentamista hämmästellen ja oppaiden pitämiin vuoristo-oppitunteihin osallistuen.



Vielä hetkeksi istahdimme suppajärven lumoihin ennen lounasta ja paluuta Manangiin, jossa osallistuimme vuoristotautiluentoön sekä herkuttelimme jakinjuustolla ja omenapiirakalla ennen illallista ja yöunia.

Seuraavana aamuna matka jatkui perhepotretin jälkeen kohti **Yak Kharkaa**. Mukavaa mentävää, pientä nousua ja pitkiä pätkiä liki tasaista kulkua Thorung Kholaa seurailen. Aurinko sulatteli eilistä lunta, jonka seurauksesta polut muuttuivat melkoiseksi kuravelliksi. Paljon ihania pieniä teetupia, joissa maistui inkiväärihunaja-sitruunatee. Jokia ylittävät riippusillat ovat aina vain korkeammalla ja aina vain pidempiä. Mutta onneksi niihin on jo tottunut tällä reissulla. Kotkia ja sinilampaita oli liikkeellä kymmenittäin. Tämän päivän graafiset maisemat liehuvine rukouslippuineen sekoittivat pään lopullisesti ja ihana autuus alkoi. Yak Kharkassa spagetti ja kortinpeluu maistui makoisalta ennen yöunia.

Seuraavan päivän taivallus **Thorung Pediin** (4450m) olikin sitten rankka päänsärkyineen ja vuoristotaudin pelkoineen. Kaikki oli kuitenkin kunnossa ja ruokahalu tallella, kun olimme viimeisellä yöpaikalla ennen solan ylitystä. Majapaikkaan tultuamme jakitkin oli valmiiksi puettu ja valjastettu huomenna mahdollisesti uupuvia turisteja varten. Peti kutsui jo alkuillasta, koska herätys oli aamukahdelta. Kolmelta perhepotretin jälkeen lähdimme liikkeelle otsalamppujen valossa. Päivä kuitenkin valkeni huomaamatta.

Jos 5000 metriin mennessä ei ollut ymmärtänyt vuorten kauneutta, niin nyt sen tajusi. Hämmästyttävää oli se, mitä ylempäs kiivettiin sitä lähempänä tutut vuorenhuiput - kuten Annapurna II - tuntuivat olevan vaikka välimatka kasvoi.



*Häikäisevän sinivalkeisen maailman jälkeen saavuimme **Thorung Lan** (5416m) solaan, jossa ilotanssin jälkeen viritimme rukousliput liehumaan ja sitten masalateetä nauttimaan.*

*Tiibetin buddhalaiset ovat vuosisatojen ajan kehittäneet ns. ei-kielellisestä vuorovaikutuksesta oman taiteen lajin. Yhdistämällä syvällisen tiedon maailmasta syvälliseen myötätuntoon ja rakkauteen kaikkia eläviä kohtaan, vuosisatoja sitten eläneet tiibetiläiset opettajat ovat osoittaneet, kuinka pyhät kuvat ja sanat sekä tuuli yhdessä luovat siunausta ja vaikuttavat maapallon rauhaan, harmoniaan ja hyvinvointiin. Näin syntyivät **rukousliput ja rukousmyllyt**. Jokainen mantrinen symboli on rinnastettavissa matemaattiseen kaavaan, joka selittää syvän myötätunnon, rakkauden, antamisen, hiljentymisen olemusta. Tiibetiläisten rukouslippujen värit symboloivat elementtejä:*

sininen taivasta (ja avaruutta), valkoinen ilmaa (ja tuulta), punainen tulta, vihreä vettä ja keltainen maata.

Solan jälkeen alkoi reissun ehkä pahin vaihe, vaativa polvia koetteleva laskeutuminen Mustangin puolelle **Muktinathiin** (3760m) yhä sakenevassa lumi- ja räntäsateessa. Välillä yritin pyllymäkeä tulla, mutta vastasatanut lumi oli niin märkää, että se kerääntyi lumipalloiksi reisien alle. Noin kilometrin laskeutumisen jälkeen sain vatsaani lämmintä keittoa, joten saatoin hieman virkistyneenä jatkaa matkaa. Ja vastassa oli taivalluksen pahin silta – lumesta ja jäästä pelottavan liukas.

Muktinatissa vietetyn yön jälkeen kävimme tutustumiskäynnillä ylhäällä vuorella sijaitsevassa luostarissa, jonka pihalla oli 108 kylmää suihkua ja kaksi kylmää allasta. Näissä paikalliset kävivät puhdistautumassa säällä kuin säällä, ensin suihkujen läpi ja sitten molempiin altaisiin. Meille riitti vain käsien puhdistaminen.

*Kaupungin keskustorilla sijaitsevalta taksiasemalta alkoi automatkamme kohti **Tatopania** (1190) läpi mielikuvituksellisten ja silmiä hivelevien karujen Mustangin maisemien.*



Mustangin alueen keskus **Jomson** on kaunis ja vauras kaupunki Khali Gandaki joen varrella. Jomsonin ja Tatopanin välinen tie oli väliillä kapea ja mutkainen, välillä tulvan valtaama ja välillä taas ajoimme leveästi Khali Gandakin kuivaa jokuomaa pitkin.

Trooppiseen Tatopaniin saavuimme jo iltapäivällä. Virkistävien juomien jälkeen nautimme perinpohjaisesti kuumien lähteiden hellästä syleilystä.

Illan suussa taivas pimeni ja ukonilma lähestyi, mutta onneksemme se kiersikin vuorten taa, joten saatoimme jatkaa riemukasta yhdessäoloamme Marphan omenabrandyn ja dalphatin kera ihka aitoon nepalilaiseen tapaan.

Jossain vaiheessa iltaa kuului tuttu huuto: Maritaaaa! Ja sitten selitys siitä, kuinka minun pitäisi seuraavaksi lähteä huiputtamaan Meraa tai Islad Peakia. Jaa-a, pitäisikö se teinityön haave lopulta toteuttaa, ennen kuin keinutuoli kutsuu? Siinäpä kysymys.

Matkalla Pokharaan piipahdimme 1950-luvulla perustettussa tiibetiläisten pakolaisleirissä. Pokharassa hyvästelimme ihanat kantajaoppaamme sekä taitavan kuskimme, kävimme Phewa-järvellä soutelemassa ja oluita nauttimassa lämpimässä auringonpaisteessa. Pokharan kentällä sain viimeisen vuoristotuntemusoppitunnin ennen koneeseen nousua. Kathmandussa hyvästelimme sitten iki-ihanan oppaamme ja tutustustuimme kaupungissa olevista Unescon maailmanperintökohteista Pasupatinathin tempelialueeseen, Bubbhanatin stubaan, Patanin Durbar Squareen (kuninkaallinen palatsialue) ja Swayambhunathin stubaan. Mielenkiintoinen oli reissumme juhlaillallinen **Dwarikas hotellissa**, joka on tunnettu ponnisteluistaan nepalilaisen kulttuurin säilyttämiseksi.



Eräs esimerkki taidokkaista puukaiveruksista

Hotellin perustaja, valokuvaajana tunnettu, Dwarika das Shestra päätti pelastaa Kathmandun perinteisten rakennusten vanhoja puuveistoksia. Ajan myötä syntyi ajatus käyttää näitä puuveistoksia huoneiden rakentamisessa.

Shestra elvytti myös newarien perinteisen taidokkaan tiilikaiverrustekniikan.

. Ravintola oli kaunis taidokkaine puu- ja tiilikaiverrustöineen, tunnelma rauhallinen ja miellyttävä - ja ruoka seitsemän sortin illallinen - herkullista perinteistä newariruokaa

Vaikka reissu oli täynnä unohtumattomia luonto- ja vuoristokokemuksia, antoisinta oli kuitenkin tutustuminen vuoristokyläin ihmisten elämään ja arkeen, nepalilaisiin kulttuureihin ja ihmisiin. Tämän mahdollisti meidän todella loistavat oppaamme ja ehkä pienellä ryhmäkoolla (3) oli myös merkityksensä. Kuten arvata saattaa, ystävyysuhteita ja tulevaisuuden suunnitelmia jäi tästäkin reissusta elämään.

Matkaa varten tekemäni pikkuruinen sanakirjakin täydentyi muutamalla mukavalla ja tarpeellisella lisällä: **ukkus mukkan** (=voi mutta vatsani on ihan täynnä) ja **gutu mutu** (=en ihan vielä halua lähteä).

*Teksti ja kuvat: Marita Nygren
Viitasaaren Martti Martinpoika Ruuskan
sukuhaara*

Mitä mielenkiintoista olet kokenut reissuillasi naapurikaupunkiin tai -maahan, lähimetsään tai vähän kauempana olevaan luontokohteeseen tai ehkä vielä kauempanakin etelässä, pohjoisessa, idässä tai lännessä?

Kerro Ondruskan lukijoille kokemuksistasi kuvin ja sanoin lyhyesti tai pidemmin tarinoin. Matkakertomukset kummasti kiinnostavat.



Sukuseuran hallituksen yhteystiedot

Puheenjohtaja, sukututkija

Markku Ruuskanen

Valmukatu 18 A 1, 04420 Järvenpää.

Email: *markkuj.ruuskanen(at)kolumbus.fi*

p. 050 5729534

Varapuheenjohtaja

Outi Rytönen

Kirkkosaarentie 313, 72400 Pielavesi

Email: *outirytk(at)gmail.com*

p. 040 8455363

Sihteeri

Marjatta Vesterinen

Hatsalankatu 27-29 E 67, 70110 Kuopio

Email: *vesterinen.marjatta(at)gmail.com*

p. 040 5652423

Jäsenasiat, osoitteenmuutokset

Veli-Pekka Ruuskanen

Korppaanmäentie 16 B 17, 00300 Helsinki

Email: *vpruuskanen(at)outlook.com*

p. 050 3111 377

Kotisivujen ja facebook-sivujen ylläpito

Juha-Pekka Ruuskanen

Punatulkunkuja 16 b, 03100 Nummela

Email: *juha-pekka.ruuskanen(at)hotmail.fi*

p. 040 7564559

Antti Ruuskanen,

Syvälahdentie 15 J, 18130 Heinola

Email: *antti(at)ruuskanen.fi*

p. 0500 152848

Jari Ruuska

Hiekkaharjuntie 11 A 3, 01300 Vantaa

Email: *ruuskajari6(at)gmail.com*

p. 044 5012964

Riku Ruuskanen

Auranpolku 13, 14200 Turenki

Email: *rikuantero(at)gmail.com*

p. 041-5506601

Arja Suuronen

Uistintie 2 B 9, 90550 Oulu

Email: *suuron(at)gmail.com*

040 7753288